

LINGVARIA

akademicka.pl

Rocznik (XI) 2016

Nr 1 (21)

Odrestaurowany fryz heraldyczny nad wejściem do Collegium Maius UJ od ul. św. Anny (fot. Red.)

LingVaria

akademicka.pl

akademicka.pl

LingVaria

PÓŁROCZNIK WYDZIAŁU POLONISTYKI
UNIwersYTETU Jagiellońskiego

ROK XI (2016), NR 1 (21)

akademicka.pl

Rada Naukowa

prof. Władysław T. MIODUNKA (Uniwersytet Jagielloński, Kraków) – przewodniczący,
prof. Jolanta ANTAS (Uniwersytet Jagielloński, Kraków), prof. Jan FELLERER (University
of Oxford), prof. Krystyna KLESZCZOWA (Uniwersytet Śląski, Katowice),
prof. Halina KUREK (Uniwersytet Jagielloński, Kraków), prof. Janina LABOCHA
(Uniwersytet Jagielloński, Kraków), prof. Koji MORITA (Tokyo University of Foreign
Studies, Section of Polish Studies, Tokyo), prof. Anna PAJDZIŃSKA (Uniwersytet
Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin), prof. Renata PRZYBYLSKA (Uniwersytet Jagielloński,
Kraków), prof. Hélène WŁODARCZYK (Université de Paris-Sorbonne)

Redakcja

prof. Mirosław SKARŻYŃSKI (redaktor naczelny),
dr hab. Maciej RAK (sekretarz redakcji),
dr Anna CZELAKOWSKA, dr Tomasz KURDYŁA

Adres redakcji

„LingVaria”

Wydział Polonistyki UJ, ul. Gołębia 20, 31-007 Kraków, pok. 33a

e-mail: lingvaria@vp.pl

www.lingvaria.polonistyka.uj.edu.pl

www.akademicka.pl/lingvaria

ISSN 1896-2122

Wersją pierwotną (referencjalną) czasopisma jest wersja elektroniczna

© Copyright by the Jagiellonian University and individual authors

Wydawca:

„Księgarnia Akademicka” Sp. z o.o.

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

e-mail: akademicka@akademicka.pl

www.akademicka.pl

„Księgarnia Akademicka” prowadzi sprzedaż i prenumeratę „LingVariów”

Publikacja wydana dzięki środkom Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego

Redakcja: Anna CZELAKOWSKA

Korekta: Judyta WAŁĘGA

Skład i łamanie: Małgorzata MANTERYS-RACHWAŁ

Opracowanie graficzne okładki: Paweł SEPIELAK

Tłumaczenie streszczeń na ang.: Kamil STACHOWSKI

SPIS TREŚCI

Anna BOCHNAKOWA: Wspomnienie o profesorze Witoldzie Mańczaku (1924–2016)	7
---	---

Zagadnienia ogólne

Piotr GARBACZ: Inskrypcja na grocie rozwadowskiej włóczni (KJ35): <i>ik eruls</i> czy <i>ik erlas</i> ?	13
Aleksander KIKLEWICZ: Postmodernizm jako czynnik zmian we współczesnym językoznawstwie w aspekcie epistemicznym, społecznym i etycznym (przy uwzględnieniu innych nauk humanistycznych). Cz. I	21
Zuzanna TOPOLIŃSKA: Zaimki – uniwersalny system referencji	35

Polszczyzna współczesna

Anna CZELAKOWSKA, Emilia KUBICKA, Maja KLUBIŃSKA: Słowniki przed sądem. Wykorzystanie dzieł leksykograficznych w orzeczeniach sądowych	45
Iwona KOSEK, Sebastian PRZYBYSZEWSKI: <i>O liczyć się z każdym groszem</i> w kontekście problemu wyróżniania jednostek leksykalnych	65
Halina KUREK: Frekwencja a przemiany współczesnej normy wymawianiowej (w świetle dyskusji na temat NRSF Witolda Mańczaka)	73
Joanna ZAUCHA: Jednostki apelatywne. W poszukiwaniu wyróżnika	83

Polszczyzna historyczna

Zuzanna KRÓTKI: Polskie leksemy o rdzeniu <i>nędz-/nud-</i>	99
Magdalena PIETRZAK: „Malowanie słowem” – o stylu sprawozdań Henryka Sienkiewicza z wystaw malarskich	111
Aleksander ZAJDA: Nieliterackie źródła do dziejów słownictwa polskiego (do XVIII w.). Cz. I	123

Leksykografia

- Przemysław DĘBOWIAK: O etymologicznym słowniku języków romańskich
(*Dictionnaire Étymologique Roman, DÉRom*) 141
- Wanda FIJAŁKOWSKA: *Dictionnaire Synchronique des FAMILLES dérivationnelles
de mots français* (DISFA) jako faza ewolucji słowotwórstwa gniazdowego .. 151

Bilingwizm

- Barbara HLIBOWICKA-WĘGLARZ: Wielojęzyczność społeczności dawnych
portugalskich kolonii w Afryce 165
- Pawło LEWCZUK: Socjolingwistyczny status surżyka 177
- Anna ŻUREK: Badanie polszczyzny odziedziczonej (na przykładzie
bilingwizmu polsko-niemieckiego) 191

Etnolingwistyka

- Sebastian WASIUTA: Przysłowie *Diabeł tkwi w szczegółach* we współczesnej
polszczyźnie. Retoryczność, mistyfikacja, stereotyp 203

Z przeszłości językoznawstwa

- Ewa DEPTUCHOWA: Profesor Marian Kucała – historyk języka, leksykograf
i dydaktyk 217
- Jerzy REICHAN: Profesor Marian Kucała jako dialektolog 227
- Piotr ŻMIGRODZKI: Profesor Marian Kucała – badacz i miłośnik języka
polskiego 239
- Roman URBAN: Szkic historii lingwistyki matematycznej w Rosji i ZSRR,
ze szczególnym uwzględnieniem tłumaczenia maszynowego 249

Debiuty naukowe

- Aleksandra DOMOGAŁA: Wokół jednostki symbolicznej [*ktoś*₁] *dotknął*
[*kogoś*₂/*czegoś*] (studium semantyczno-kognitywne) 271

Anna Bochnakowa
Uniwersytet Jagielloński, Kraków
anna.bochnak@uj.edu.pl

WSPOMNIENIE O PROFESORZE WITOLDZIE MAŃCZAKU (1924–2016)

Profesor Witold Mańczak, wybitny językoznawca, zmarł 12 stycznia 2016 r. w Krakowie, licząc dokładnie 91 i pół roku (ur. 12 sierpnia 1924 r. w Sosnowcu). Pożegnaliśmy Go 21 stycznia 2016 r. na cmentarzu Rakowickim w obecności Rodziny, przedstawicieli władz Uniwersytetu Jagiellońskiego, Polskiej Akademii Umiejętności, Polskiej Akademii Nauk, kolegów i byłych studentów.

Z Uniwersytetem Jagiellońskim był Profesor Mańczak związany zawodowo od 1954 r., wcześniej był jego studentem (magisterium z romanistyki w 1948 r.), tu uzyskał stopień doktora (1950), został docentem (1957), w roku 1971 profesorem nadzwyczajnym, a w 1982 profesorem zwyczajnym. Zanim uzyskał etat na UJ, pracował Profesor jako urzędnik w firmie budowlanej i Okręgowym Zarządzie Kin w Krakowie, jako redaktor w tygodniku „Głos Anglii”, wreszcie przez rok (1953–1954) w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Katowicach, gdzie zajmował stanowisko p.o. samodzielnego pracownika naukowego. W latach 1954–1956 prowadził wykłady z językoznawstwa ogólnego na Uniwersytecie Warszawskim, w 1959 r. zaś wykładał na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim.

Wspominał Profesor Mańczak, że do Francji pojechał po raz pierwszy dopiero jako docent. Językiem francuskim władał doskonale. Znał również biegle niemiecki, angielski, rosyjski, opanował inne języki romańskie. W roku akademickim 1974/1975 był profesorem kontraktowym na paryskiej Sorbonie, a w roku 1992 na uniwersytecie w Giessen (RFN). W roku 1994 przeszedł na emeryturę, lecz jeszcze przez kilka lat pracował w niepełnym wymiarze godzin na krakowskiej romanistyce. Był członkiem czynnym PAU, członkiem honorowym Komitetu Językoznawstwa PAN, Linguistic Association of Canada and the United States i Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, należał do kilku zagranicznych towarzystw naukowych, w tym do Société de Linguistique de Paris.

Dorobek¹ Profesora Mańczaka jest imponujący: 960 publikacji w różnych językach, 24 książki, w tym także uniwersyteckie podręczniki do fonetyki i morfologii historycznej języka polskiego, francuskiego, hiszpańskiego i włoskiego. Jego prace drukowano także we Francji, we Włoszech, w Hiszpanii, Belgii, Holandii, Niemczech, Rosji, Finlandii, Mołdawii, Rumunii, Czechach, Bułgarii, Macedonii, Chorwacji, Słowenii, Austrii, Szwajcarii, na Litwie, Ukrainie, Łotwie i Białorusi, a także w Kanadzie, Stanach Zjednoczonych, Argentynie i Japonii.

Zainteresowania naukowe Profesora Witolda Mańczaka obejmowały językoznawstwo ogólne, romańskie, słowiańskie, w mniejszym stopniu germańskie. W setkach artykułów poruszył zagadnienia z różnych dziedzin językoznawstwa: od pochodzenia języków romańskich – od łaciny klasycznej czy potocznej – przez kwestię archaiczności cech centrum i peryferii obszaru danej strefy językowej, wskazanie różnic między nazwami własnymi i pospolitymi po zagadnienie praojczyzny ludów indoeuropejskich i wiele innych problemów. Za szczególnie ważne w swoim dorobku uważał twierdzenie, iż we wszystkich językach formy wyrazowe zależą nie tylko od regularnego rozwoju fonetycznego, potwierdzonego wieloma przykładami, oraz rozwoju analogicznego, lecz także od rozwoju nieregularnego spowodowanego częstością użycia. By je udowodnić, wskazywał na nieregularności we wszystkich badanych przez siebie językach: dotyczyły one najczęściej używanych form (czasowników posiłkowych, zaimków, spójników, słownictwa podstawowego). Wbrew wyrażanemu czasem przekonaniu Profesora Jego prace miały szeroki zasięg i były znane wśród specjalistów, zwłaszcza zagranicznych.

Witold Mańczak był badaczem niestrudzonym, Jego dorobek budzi podziw i szacunek. Także dlatego, że stale i niezmiennie dążył Profesor do poznania naukowej prawdy, popartej obiektywnymi metodami badawczymi: statystyką, wielością do-

1 Lista prac prof. Witolda Mańczaka opublikowana została dwukrotnie w ofiarowanych Mu tomach jubileuszowych: w roku 1995 (*Munus amicitiae. Studia linguistica in honorem Witoldi Mańczak septuagenarii*, Kraków 1995) i w roku 2014 na 90-lecie urodzin (*Linguistique romane et linguistique indo-européenne. Mélanges offerts à Witold Mańczak à l'occasion de son 90e anniversaire*, Kraków 2014). Omówienie dorobku Profesora (przez Przemysława Dębowiaka) ukazało się w dedykowanym Mu numerze „Języka Polskiego” (XCIV, 2014, s. 194–199).

© KSIĘGARNIA AKADEMICKA Sp. z o.o.

Adres: ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków,
tel./fax (12) 43 127 43, tel. (12) 422 10 33 w. 1167
e-mail: akademicka@akademicka.pl
KRS: 145510, NIP: 676-007-55-73

akademicka.pl